

Den 20de December 1856
Harald Hamre
Torkel Olsens dagbok
fra Stavanger i 1859 og 1860

Våren 1999 ble vi gjort oppmerksom på et lite, beskjedent hefte som inneholdt en 140 år gammel håndskrevet dagbok. Papiret var gulnet, og blekket var nesten uleselig flere steder. Likevel ble vi fort klar over at dette var noe helt spesielt. Dagboka tilhører Jan Oftedal i Stavanger og er ført i pennen av hans oldefar Torkel Olsen. Dette er først og fremst et privat og personlig dokument, som selvfølgelig ikke var ment til offentliggjøring. Men det er også en enestående øyenvitneskildring av dagligliv og drama i forfatterens omgivelser. Kombinasjonen av private betroelser og mer allmenne observasjoner gjør dette dokumentet til en svært verdifull historisk kilde. Vi er svært takknemlig for å få anledning til å trykke Torkel Olsens dagbok.

Dagboka ble skrevet i årene 1859 og 1860. Torkel Olsen var da 27 år gammel og "Kramboddreng" i en av Stavangers største forretninger. Det er høyst uvanlig å finne en personlig dagbok fra denne tiden ført i pennen av en ung mann som ikke hadde høyere utdanning og som heller ikke tilhørte samfunnets sosietet. I et nøkternt språk beskriver han en svært begivenhetsrik periode i sitt eget liv og i byens historie. I løpet av de 17 månedene dagboka dekker, gifter han seg og får sitt første barn. Han formidler kjærligheten til sin kone og gleden over å bli far. Han noterer nyheter fra inn- og utland og er spesielt opptatt av dramatiske hendinger som økonomiske kriser, naturkatastrofer og skipsforlis. Men først og fremst er dette en samtidsherberting fra Torkel Olsens daglige liv i Stavanger by.

Han forteller mye om været. De aller fleste innførslene i dagboka har nøyaktige observasjoner av vind, nedbør og temperatur. Været hadde stor betydning både for dagligliv og næringsliv. Handelsbetjenten var selvfølgelig også engasjert i arbeidet sitt. Vi får detaljerte opplysninger om virksomheten på kramboden til kjøpmann Jacob Middelhø i Skagen 22. Vi får vite hvilke varer han kjøper og selger, og til hvilke priser året rundt. Vi får øyenvitneskildringer fra "Stavanger-marken" med alle tilreisende bønder og "hardangere". Vi får følge skipstrafikken i havna og kan lese daglige beretninger om det rike vårsildfisket som byen var så avhengig av. Torkel Olsen var også tilstede under den store bybrannen i mars 1860. Hans knappe beretning fra ruinene tyder på at det kunne være vanskelig å sette ord på de sterke opplevelsene. Leseren vil kanskje føle at det er lettere å følge forfatteren på spasertur med sin kjære, på konsert, eller på teater. Torkel Olsen formidler mange slags inntrykk fra hverdagen i en livlig by i rivende utvikling.

Hvem var så denne Torkel Olsen? Han var født på Torland i Nærbø i 1832 som sjette barn i en søskenflokk på sju. Han var sønn av gårdbruker Ole Johannes Olsen og Martha Christine

Tittelside:

Torkel Olsen ca. 1860, omtrent samtidig med at han skrev sin dagbok.

*Jan Oftedal / Stavanger Sjøfartsmuseum

Torkel Olsen, shop clerk and author of the diary, c. 1860.

Svensdatter.¹ 16 år gammel dro han til Stavanger for å få seg arbeid. Vi vet ikke hva han livnærte seg av de første årene, men høsten 1850 begynte han i hvert fall på en nystartet kveldsskole hos Asbjørn Kloster. Denne "Fri Aftenskole" for "Læredrenge" var et alternativ til Kveker-skolen på dagtid. Kloster selv underviste i skrijving og regning, Bernhard Hansson var tegnelærer.²

I 1852 fikk Torkel Olsen arbeid som kramboddreng hos Jacob Middelthon, en av de mest ekspansive blant Stavangers kjøpmenn og skipsredere. Middelthon hadde kjøpt eiendommen Skagen 22 seks år tidligere og revet de gamle bygningene. Da det nye kombinerte sjøhuset og våningshuset sto ferdig med eget forretningslokale, tilsatte han den unge jæruben som medhjelper. Torkel flyttet også inn hos Middelthon i Skagen 22, bygningen som nå eies av Helge R. Myhre A/S.

I august 1859 giftet han seg med Ane Clausdatter fra Nordre Kolnes i Sola, og allerede i februar året etter fikk de sitt første barn, datteren Maren Christine. I mellomtiden hadde Torkel fått disponere et nytt hus som Middelthon eide på et stykke av løkke D2 på Eiganes. Dette huset lå trolig i området ved gravlundkontoret til Eiganes gravlund, det vil si i det nordvestre hjørnet av den nåværende gravlunden.

Gjennom dagboka framstår Torkel Olsen som en samvittighetsfull og arbeidssom handelsbetjent. Vi får vite at han tjente 100 speciedaler i året og fikk både fri kost og fritt losji hos Middelthon. Vi kan nok gå ut fra at han sparte så mye som mulig av lønna for å kunne skaffe seg og familien et eget husvære. I 1865 kunne han endelig realisere drømmen. Da kjøpte han Løkkeveien 90, hjørnehuset mot Stokkaveien.

I mellomtiden hadde Torkel og Ane mistet sin førstefødte. Maren Christine døde bare to år gammel. Året etter kom neste datter til verden: Ane Christine ("Kitty"). Hun var to år gammel da de flyttet inn i Løkkeveien 90. I tillegg til den lille kjernefamilien flyttet det også ei tjenestejente inn, den 18 år gamle Berta Johansdatter fra Lund. Vi vet imidlertid ikke om hun arbeidet i huset, eller om hun hadde tjeneste hos andre. Torkel og Ane fikk etter hvert fire barn til: Trine som ble født i 1866, Theodora ("Dora") i 1870, Claudius i 1873 og Jakobine Katrine i 1876.

Da Torkel Olsen skrev sin dagbok, var han som nevnt bare 27 år gammel og handelsbetjent hos Jacob Middelthon. Han må ha trivdes der, for han ble i stillingen i 18 år. I 1866 tok han borgerskap som handelsmann, men fortsatte likevel hos Middelthon til omkring 1870. Da startet han egen forretning med korn, mel og bondevarer. I 1874 kjøpte han Skagen 42 med sjøhus og våningshus, den eiendommen som nå rommer vertshuset Nilsen & Wold. Familien flyttet inn i våningshuset, forretningen drev han fra sjøhuset. "Olsen fór stilfærdig og forsiktig frem, han nød sine kunders ubetingede tillid, og hans forretning fik efterhaanden et ganske anselig omfang."³

I 1898 solgte han Skagen 42. Forretningen ble flyttet til Nedre Holmegate 20, nå et av "Sjøhusene i Stavanger" eller kanskje bedre kjent som "de røde sjøhus". Samtidig kjøpte han Oscars gate 2 som nytt bolighus. Der endte både Torkel og Ane sine dager. Ane døde i 1902, 71 år gammel. Torkel drev forretningen fram til 1904 og fikk leve helt til 1921. Etter at han døde 89 1/2 år gammel, ble han omtalt som "en sterk, helsig mand, som like til det sidste gik sine daglige ture til Vaaland".⁴

Torkel Olsen var også politisk interessert. Som ungdom hadde han kommet i kontakt med det radikale kveker- og thranittermiljøet på Asbjørn Klosters kveldsskole. Men da han engasjerte seg politisk, var det først for Lars Oftedals "Moderate Venstre" og deretter for Høyre.⁵ Den unge handelsbetjent vi blir kjent med i dagboka nedenfor, ble etter hvert en velstående

Ane Olsen med datteren Ane Christine ca. 1865.

*Jan Oftedal / Stavanger Sjøfartsmuseum

Ane Olsen, Torkel's wife, with their daughter Ane Christine, c. 1865.

kjøpmann som drev sin forretning ufortrødent gjennom den økonomiske krise i 1880- og 1890-årene. Bondesonnen fra Nærbo gjorde karriere i byen og døde som en "kjendt Stavangerborger".

Denne utskriften av dagboka hans følger stort sett forfatterens språk og skrivemåte. Vi har imidlertid tillatt oss å dele noen setninger og korrigere enkelte forvirrende stavemåter, slik at teksten blir lettere å lese. Der hvor teksten er uleselig, eller vi ikke har klart å tyde innholdet, er det innsatt klammeparenteser slik: [.], eller slik: [?]. Det samme gjelder der hvor vi har satt inn forslag eller kommentarer i teksten.

Handelsbetjent Torkel Olsen var flittig til å notere priser på de varer han kjøpte og solgte. Måleenhetene som ble brukt den gang er nok ukjente for de fleste i dag. I tillegg er mange av dem bare gjengitt som forkortelser i teksten. De måleenhetene som hyppigst blir oppgitt i dagboken framgår av det følgende:

Myntsystemet var fastsatt i 1816 og besto av tre enheter: 1 Speciedaler (Spd.) = 5 ort (o.) = 120 skilling (s.). Ved overgangen til kronemynt i 1875 ble en Speciedaler verdsatt til 4 kroner.

Vektenhetene var til dels standardiserte, men selv midt på 1800-tallet ble det fortsatt brukt en rekke lokale varianter. I 1824 ble det fastsatt en standard for handelsvekt: 1 pund = 2 mark. Et pund tilsvarte i praksis en halv kilo. Større kvanta av smør, ost og andre feteverer ble veid i bismerpund: 1 bismerpund (Bp.) = 12 pund = 24 mark. Et bismerpund tilsvarte følgelig ca. 6 kilo. Torkel Olsen skriver i dagboka at de ofte solgte poteter og mel i "Spand". Dette er trolig også en vektenhet, avledet av det gamle kornvektsystemet. Dette begrepet ble brukt noe ulikt fra distrikt til distrikt, men det er sannsynlig at vi her har å gjøre med et spann bestående av 24 merker, altså ca. 6 kilo, tilsvarende et bismerpund.

Det ble også brukt ulike rommål på ulike varer. Korn og salt ble målt i tønner som rommet ca. 139 liter. Korntønna ble også brukt til andre tørre varer og da gjerne oppdelt i halvtønner, fjerdinger (1/4 tønne) eller skjepper (1/8 tønne). Fisk ble målt i tønner som rommet 116 liter. Fisketønna ble også brukt som grunnlag til å måle flytende varer. Da ble den delt i 3 anker (å ca. 38,7 liter). Hvert anker tilsvarte 40 pottes (a ca. 0,965 liter). I dagboka nedenfor oppgir Torkel Olsen at når han solgte brennevin, regnet han 41 eller 42 pottes pr. anker. Ved å være litt snau på målet, økte han fortjenesten.

Vi har utstyrt dagboka med et forholdsvis omfattende noteapparat. Dette bygger på lett tilgjengelige kilder som tollbøker, vaktjournaler, aviser og litteratur. For de som er spesielt interesserte, vil notene forhåpentligvis bidra ytterligere til å øke verdien av dette dokumentet.

Som en innledning til Torkel Olsens dagbok presenterer vi et brev han skrev til sin kjære Ane i romjula 1857. Han satt i byen, hun var på Kolnes i Sola. De var blitt forlovet i september, men hadde tydeligvis ikke fått anledning til å feire jul sammen.

Brev til Ane

"Stavanger den 27de Desember 1857

*Kjere og uforglemelige Veninde
Ane Clausdatter*

Efter som Tiden er mig beleilig kan jeg ikke undlade at sendig nogle faa Linjer. Efter at du var reist hjem har Tiden faldet mig lang og Kjedsomelig og i særdeleshed nu i disse mange Høitidsdage som jeg ikke har faaet beøye dig. Havde Veiret veret saa godt paa første Juledag som det er i dag da havde jeg komet til Sola kjerke men da det ikke var tilfældet har jeg sidet inde bestandigt, med udtagelse af at jeg har veret i Kjerken og paa Stokke en gang saa kan du selv tenkke dig vad fornøielse jeg har havdt i Julen. Du kan vær vis paa at jeg kommer til Sola Kjerke paa Nytaarsdag vis Gud giver mig Helsen og Veiret er nogenlunde godt. Efter som jeg tror faar jeg ikke tale med dig mere i dette Aar og derfor vil jeg nu benytte denne Leilighed til at take dig for det Gamleaar.

Hav tak Kjere og uforglemelig Ane for dette aar som nu haster til sin ende, hav min hjerteligste [tak] for alle dine Godheder og Velgjerninger jeg har modtaget af dig i dette fulendte aar. Jeg tror nok at dette Aar vil blive oppebevaret i friske Minde af os begge i de kommende aar hvad endten de bliver mange eler faa. Ja i dette Aar som Vi har gjort det første Skridt paa den imodekommende Fremthid men jeg tror og haaber at det er efter Guds vilie. Hils din broder Lauritz. Tak for det Gamle Aar og ligeledes dine Forældre og øvrige søskende. Til slutning Ønsker jeg dig et lykkeligt og Glædeligt Nytaar og det samme til ønsker jeg og dine Forældre og Søskend.

Ja Indtil videre denne Gang. Jeg lever vel med helsen til Dato og det same ønske jeg om dig. Lev vel i Herren og Herren ver med dig

fra din Torkel Olsen"

Dagbok august 1859 – desember 1860

"August 1859

den 1ste

Kl 6 Formedag var jeg paaklæd og ferdig til at begynde med Ugen og dagens anliggende. Vinden sydlig af vegxlende med Regensbøier. solgte i dag 12 $\frac{1}{2}$ Tønde Malt til 4 Spd 2 ort. 1 $\frac{1}{2}$ Tønde Mais 3 Spd 4 ort 2 s. 2 Tønder Erter 4 Spd 1 ort 12 s. 2 Tønder Gryn 6 Spd 2 ort 12 s. Afvisserne fortælle at Kolera er udbruden i Hamborg

2

Vind og Veir i dag som sistnævnt. Ankommen 2 Fartoier nemlig Brig Pærten og Skibet Hanna. Den førstnævnte med Salt fra St. Ybes og den andre i Barlast.

3

Vinden Sydlig godt Veir. Ingen Korenhandel. Priserne paa samme som før.

4

I dag Regen og Sydlig vind. Jeg er nu færdig med mit Tøi at reise til Kolnæs for at holde Brølop. Reisen er bestemt til i Eftermiddag. Kl 5 afreiste Stavanger og kom til Kolnæs i følge med Madam Middelthon [...] til Middelthon og en Agronom.

August den 5te 1859

I dag Fredagen befinder jeg meg veltilpas og er paa Kolnæs. Godt Veir og Solskin helle dagen. Kl 10 $\frac{1}{2}$ formedag ere jeg og ligeledes Ane iført i vaare Brølopsklæder og spasered ind i Brude Stuen og hilsedes af Forældre og Søskend og andre gode venner og velbekjendte. Da Moltiden og det øvrig var til ende og Hesten var ferdig begav vi os til Kirken.

Kl 1 $\frac{1}{2}$ Eftermedag Indtræde vi i Kirken og Følget bestod af først Madam Middelthon og bagermester Askelsen og dernæst Underofiser Halvorsen og Lovise Dahl dernæst Ole Østvold og Lotte M[?]land, dernæst L.B. Clausen og min Søster Talete. Jeg blev Ægteviet med Ane af Pastor Bachmand i Sole kirke da jeg var 27 Aar og 118 Dage gammel og Ane $\frac{1}{2}$ Aar eldre. Paa Hjemveien fra Kirken gik alt vel og senere [...] havde vi det Morsomt og Fornoielig [...]

den 6

Løverdag var veir og Vind som i gaar. Alt vel [...] Paa Landet var Folket i Arbeide med Høet som endnu ikke var indhøstet paa alle steder

7

I dag veiret som sistnævnt saa at jeg tillige med de andre af Brølobs Folket var udpaa Marken og Mored os godt. Kl 4 Afreiste jeg fra Kolnæs og kom til Stavanger om Aftenen Kl 7 $\frac{1}{2}$. Ane var tilbage. Efter at hun havde ledsaget meg til Havfjord tog jeg Afske med hende og lovede at besøge hende paa Løverdag

8

Kl 7 var jeg atter iført mine Verdags Klæder og aabnede atter Kramboden og ientog mine forige Forretninger. I dag blev Kong Oschar⁷ begravet og Sørgefesten høitidelig holtes ogsaa her i byen paa forskjellige Maader. Vinden Nordvest. Godt veir helle dagen. Paa Landet har de nu begynt at skjære Koren. I Aften er den første jeg indskrifer i min dagbog med Aftens Lysset

T. Olsen

den 9de August 1859

Vinden nordvestlig af vaxlende med smaa Boier. I dag kom Jacob Berner hjem af Reis.⁷ Liden Korenhandel fremdeles. I gaar kom Landhandler O. Pedersen Hyllen til Byen.

10

Mallerne er nu ferdig med Malning paa Huuset. Godt veir og vind som før nevnt. Torger Underhougen matte i dag bøde 10 Spd til Poethiet for at han havde Fyr paa 16 Favne fra Land.¹⁰ Brig Jannas¹⁰ seilede i dag. Smør betales nu med 11 a 11 ½ s pr Mark.

11

Godt Veir og Solskin helle Dagen. Torbjørn Underhougen reiste til Bergen med 300 Tønder Salt. Min Svoger Lauritz har været i Byen i dag. Fremdeles liden Korenhandel til samme Pricer.

12

Vinden sydvestlig. Dog godt Veir helle dagen. [...] den har vi i dag faaet på ret Kjø. [...] Hylen har i dag faaet 4 Anke [...]viin til 20 s pr Potte 2 Tønder Malt, 2 Tønder Gryn

13

I dag er jeg paaklædt Kl 6 formedag. Jeg agte i dag at tage mig en liden Landtur nemlig til Kolnæs. Reisen har jeg bestemt til Kl 5 Eftermedag og da afreise jeg i følge med L. Clausen og havde min Broder Svend sin Hest. Udmerket godt Veir helle dagen. Kl 8 ankom vi Kolnes. Folket paa Landet saa jeg skar Koren paa deres Agre.

14

Søndag. Veiret ogsaa godt men dog mere Vind en i gaar af Sodost. I dag har jeg været i Sole Kirke.

15

I dag regen Formedag. I Eftermedag godt Veir. Vinden stille. Kl 4 tog vi afske paa Kolnæs. Baade Ane og jeg og L. Clausen fulgte og til Byen. Der ankom vi Kl 7 Eftermedag og jeg gik strax til Middelthon og forvaltede de [...] var at gjøre. Derpaa lukked jeg [...] igjen og gik paa Stranden til Ane [...] gik jeg tilbage og skrev ind i min [Dagbog?] Saa gik jeg til Sengs kl 11.

den 16

I dag Kl 12 gik et Skib af Stabelen som tilhørt Gabrielsen og Skibet hed Jury.¹² Et smukt Skib og smukt gik det og af Stabelen. Godt Veir helle dagen. Kl 7 ½ gik jeg på Exerpladsen.¹³ Der var

Musik fra Christiansand og en Mengde tilskuere. Senere ud paa Aftenen var Ane og jeg ude og spaserede og Veiret var da saa udmerket godt at det var en sand fornøielse den Aftenstund.

17

Morgenens Kl 5 1/2 var jeg paaklædt og da stod her 3 Stenmænd og ventede paa at komme ind paa Huuset og ligeledes 4 Malere og 2 Arbeidsmænd. Steenmændene begynte med at arbeide paa Muren under det gamle Søhuus og Malerne med at male det nye Vaaningshus og de andre 2 Arbeidsmænd førte Gan og Lage¹¹ fra E. Pedersen som skulde til Staakke.¹² Fremdeles liden Omsætning i Korenhandelen. Priiserne som fornævnt. Pigerne er paa Staakke og vasker Klæder.

18

Godt Veir og Sydøstlig Vind. Nu er Malerne ferdig 2de Gang med Malingen paa Huuset. [...] kjøper i Odessa til 14 s pr Qvarter¹³ [...] 1 spd 3 ort norsk pr Tønde. I Eftermedag har Christiansands Musiken spillet [...] gaardhaven og ligeledes paa Exerpladsen. Veiret er i Aften udmærket godt. Kl 10 Aften.

August den 19de 1859

Morgenens Kl 5 1/2 var jeg paa Benene og forlod mit Verelse og begyndt Dagens tilhørende. Veiret Godt. Om Eftermedagen Kl 2 begynte Borgerne at samles paa Torvet for at mønstre af og en Mengde Mensker var forsamlede som tilskuere. Mønstringen sluttede Kl 6.¹⁴

20

Løverdags. Regenveir helle Dagen. Ingenting at bestille i dag. Ingen Landsfolk endnu i Byen. I Handel aldeles stille. Barkskipet Merkator kom her paa vaagen lastet med Salt. Skibet kom fra Trapiania.¹⁵ Sprætbas Ødeland har passeret her forbi med Hund ved siden og i hvide Bugser. Om Aftenen godt veir og nordvestlig Vind. I Aften havde vi den fornøielse at høre Musiken spille paa Vaagen og Radkjetter bleve slængende i Luften, og et Sangkor lod sig og høre paa Vaagen.

21

I dag smaa regens Bøier. Theodora Middelhøen kom i Nat igjen fra Søndmør. Kl 11 3/4 kom jeg igjen fra Hetlands Kirke og der hørt Pastor Did[...]¹⁶ holt Indtrædelses Prædiken. Skonerten [...] Adredt¹⁷ Capt. J. Berner er hjem kommen [...] Odessa med Rug, og den Rug koste [...] paa Vaagen uden [...]

22

Godt veir og nordvestlig vind. I dag har Gutterne nemlig Alert og Berent begynt paa Skolen igjen. Jacob har været Syg. I en Hardanger [...] Smør og erholder for Smøret 11 a 11 1/2 pr Mark. Jeg har i dag været paa Tolboden og hentet hjem nogle varer nemlig 5 Sækker Caffi, 1 kasse Havana Sukker, 1 [Tønde] Hvedemæl, 5 Sægger Ranfinade, 1 Ball Humle, 1 Fostads¹⁸ med Riis.

23

I dag er hundredagene til ende. Vi har i dag haft en stor Reperatsio paa Pompen og Brønden har i dag været rengjort. Veiret godt.

Skagen 22. Her arbeidet Torkel Olsen mens han skrev dagboken.

*Bjørn Arild Hansen Ersland, Stavanger Sjøfartsmuseum

Skagen 22, where Torkel Olsen worked as a shop clerk while he wrote his diary.

24

Veiret fremdeles godt. Ingen Omsætning i Korenvarer. Ingen Nyhed at fortælle.

25

God veir og Sydvestlig vind. Christine kom i dag fra Bergen med Dampskibet Hakon Jarl.²² Mange Falitter i Bergen.²³ Prokurator Tambs²⁴ reiste i dag til Hamburg. Rug koster nu 3 spd 1 ort og Byg det samme. Nu begynder Lands Folk at komme til Byen igjen.

26

Fremdeles godt Veir. Jeg har sendt et Anker Korenbrændevin til min Broder Ole. Korenvarer er fremdeles lave i Priis. Rug 3 Spd 1 ort, Byg 3 Spd 1 ort, Mais 3 Spd 4 ort, Smør 11 s. pr Mark. Liden Korenhandel. Tydeber har jeg kjøbt til 24 s pr Skeppe. Paa forskjellige Gaarde har man skaaret Koren og mange steder ikke endnu begynt dermed.

27

Regen Veir helle Dagen. Stenmanden ferdig med Muren under Søhuset. Skonert Reform har i dag havt Ausion på Forkuld og solgt samme til 1 ort 16 s a 1 ort 18 pr. Tønde.²⁵

28

I dag søndag smaat Regen. Jacob og Christine afreiste med Dampskibet Ryfølke²⁶ til Strand Kl 8 1/2 Formedag. Da det i dag er den 10 Søndag efter Trenitat²⁷ saa er det en sædvane at her er Regen i dag. Her er nu kommen Rug her til Byen af den nye Høst fra Prøisen.²⁸

29

Sydost vind og godt Veir helle Dagen. Ingen Nyhed. J. Middelthon har været paa Staakke i Eftermedag. Quinder paa Staakke har været i Aasen efter 1 Ko. Den enne Pige paa Staakke er fløttet der i fra.

den 30de August 1859

Flere Fartøier hjemkomne der i blandt Jørgen Berner med Expedit og Balder til S. Berner og Baades Skonnert.²⁹ Vi har i dag solgt 6 Tønder Rug til 16 ort og 6 Tønder Byg til 16 ort, 1 Tønde Ertter til 4 Spd 2 ort. En Avis fortæller følgende om tilstanden i Bergen i henseende til Handelsstanden: Det tør vel siges at Byen neppe har været saa forstemt og neppe har følt sig saa fortrykt siden den Tid Tyskerne spillede Herrer her oppe. Børsen staar mørk og taus. Folk taler sagte med hinanden, man møder hinanden og hilser som behøvedes der ikke Ord. Og træder man ind i Familierne, hvor Enhver lægger af sit kolde Ansigt, sin Taushed, sine sidste Forsøg paa at vise Mod, da seer man prøved Mænd græde som Børn og Kone staa ved Siden og trøste, Børnene trække sig tilbage som fra noget de ikke ret forstaar, men som gribe dem gjen-nem Forældrenes Sorg. Den halve By er kommen til et af disse Øieblikke, hvori alt Regnskab, al Bebreidelse, al Fornuft og Moralsk Præken viger for den øieblikkelige Ulykke. Nu er ingen saa haard at han har et belærende Ord. Ingen saa forstandig at ikke [....]

den 31de

I dag smaa Boier. I Aften har flere Lyn vist sig. Vinden Sydlig.

September den 1ste 1859

Dampskibet Nordstjernen³¹ ankom hertil Kl 5 og Carel Hansen afgik med samme. I dag er atter en Pige fløttet fra Staakke saa der [er] nu ingen Pige tilbage.

2den

Af og til smaa Regensbøier. Ingen Korenhandel foregaaet i dag. Min Broder Svend fik Brev fra min Broder Ole hvori Ole beder ham at vere Fadder paa hans 4de Datter. Her i Byen klages dagligen over at alle Sildesaltene taber store Penge paa Vaarsilden. Nu kan Vaarsild kjøbes her til 14 ort i Udskjæbningsstand af første sort og alligevel liden afsetning.

3

Fra Morgen en og til Midag smaa Bøier. I Eftermedag godt. Vi har i dag toget op 60 Tønder Rug af Brigen Vikkingen³² og kjøbt af O.C. Sand for 3 Spd.

4

Fra Morgen en og ligeledes i Nat Bøier. En Brig til Ploug & Sundt gik i Gaar af Stabelen og fik Navn Swift.³³

5

[....] godt Veir helle dagen. Vi har i dag hentet 40 Tønder Rug af Vikkingen til 3 Spd og Rugen veier en 17 Bp og 10 a 12 mark [...] En Hardanger er kommen her til Bryggen og selger Smør til 11 1/2 s pr Mark. Vinden er i dag nordvestlig. En Avis fortæller at Fluor også kan dræbe Mennesker hvilket nylig er passeret at en Flue har stukket et Menske i en tid af 2 Dage har mistet Livet af samme. Formodentlig har Fluor enten har spist for Gift eller har siddet paa et Døt Menske før.

6

I dag har jeg den skrækelige Nyhed at fortælle at Børre Stenkope³⁴ har hængt sig med Strikke.

7

I dag seilede Skonert Adret Capt. Berner.³⁵ Vinden sydlig. Godt Veir.

8

Lidt Regn i dag, i Aften godt Veir. Vi har i dag hentet 100 Tønder Byg som er betalt med 14 ort 15 s og sendt 250 Tønder Vaarsild til Nerva.³⁶ En Skonert til Svendsen³⁷ laaser Steenkuld ved Bryggen.

10

I dag tog Jacob Middelthon avske fra sit Hjem og bad Farvel og gik ombord i Brødrene Berner sin Skonert Adiutor³⁸ som seiled her fra samme dag og ankrede paa Dusevigen. Vinden sydlig.

11

Søndag seilede Adiutor af Dusevigen og Vinden nordvestlig temmelig sterk.

12

I dag gik min Kone Ane og min Svoger L.B. Clausen til Kolnes. Godt veir.

13

Udmærket godt Veir helle dagen. En Hardanger nemlig O. Nygaard har oploset 150 Tønder Rug paa det gamle Huus og en anden Hardanger har kjøft 6 Tønder Byg til 16 ort. Skibet Merkator har seilet i dag.²⁶

14

Veiret i dag godt. En Hardanger har udsolgt 80 Tønder Hvede til 5 ½ Spd. Hveden veied 19 Bp. 4 Mark og var høstet i Serig. Den Hardanger heder Ole Olsen Nygaard.

15

Veiret fremdeles godt. Solgte i dag 3 Tønder Byg til Dhr L. & S. Svendsen, 3 ditto til Madam Michalsen. Pris 16 ort pr. Tønde. I dag har Agronomen O. Pedersen begynt med at pløie Aager paa Staakke hvor til han har brug[t] 3 Hester for Plauen.

16

I dag er 2 Aarsdagen siden jeg blev forlovet med Ane. Fremdeles godt Veir. Kornet er nu indbjerget Overalt her i Omegnen som blev helst noget lidet.

17

I dag er Madam Middelthon sin Gebursdag. Fremdeles godt veir. Jeg har solgt en Baad som tilhørt Ole Viig af Hardanger og modtoget for samme 8 Spd 2 ort 1 s hvoraf Ole Vig skal have 8 Spd og de 2 ort 1 s er mine. I dag Kl 6 agter jeg at tage mig en liden Landtur nemlig til Kolnæs.

18

I dag Regenveir hele dagen. Jeg har i dag været i Sole Kirke og kom her tilbage til Byen Kl 9 ½ i følge med L. Svendsen og Anna Vellemsen.

19

Fremdeles regen Veir. Endnu liden Handel. Vi har nu hørt at Jacob kom til Københaven den 13de dennes.

21

I dag har Pigerne nemlig Johanna og Ane vasket Kramboden. Vinden Sydlig og af vegslende med Boier. I dag seiled O. Baade[s] Skonnert og Berners Brig Dagkkapo.²⁷

22

I dag godt Veir helle dagen. Jeg har i dag skrevet Brev til min Broder Ole.

23

Nogle Røddolinger er med Smør og Kjød. Smør forlanges 12 s pr Mark og Kjød 2 ort pr Bp. Nu er Tams og Myre og Natvig reiste til Christiania paa Storthinget. Høi er endnu ikke reist.¹

Kjøpmann Torkel Olsen, trolig i 1870-årene
 *Jan Oftedal / Stavanger Sjøfartsmuseum
Shopkeeper Torkel Olsen in the 1870's

24

I dag er Skibet Harta og Briggen Ørnen hjemkomne fra Middelhavet med Salt." Ane kom i dag til Byen efterat have været paa Kolnæs i 2 Uger. Kornhandelen har i dag været flau. Skyer hele dagen. Vinden sydvestlig.

25

Søndag. Godt veir men af og til Boier. I dag har her været 2 Dampbaade.¹² Vinden sydvest. Hoi reiste i dag til Christiania paa Storthinget.

26

I Nat har her været et frygtelig Veir med Lyn og Torden som jeg ikke har seet Mage til. Her ly-nede i ver andet Sikund, og tildels flere Lyn paa en Gang. Det varede fra Kloken 1 om Natten til 4 1/2. Siden i dag toligt godt Veir. En Avis fortæller om en Mand som drak 7 1/2 Potte Baiersk Øl paa en Gang, men døde 3 Dage efter.

27

I dag har vi udskjebet restbeholdningen af vores Vaarsild¹³ og tillige Ingebret A[...] sin Sild. Kornhandelen er fremdeles stille. Fartøierne begynder at legge op til Vinteren, som er for det første Herta.

28

Godt Veir helle dagen. Vinden stille.

29

Regenveir nesten hele dagen. Kornet er endnu ikke kommet i Huus paa alle Steder. Jordæblerne er endnu paa de mæste Gaarde friske og gode og en temmelig god Jordæble Høst i Aar. Prisen paa samme er nu 16 s pr Skeppe. Godt Faarekjød og Lammekjød er Prisen nu fra 2 s og 2 ½ pr Mark. Smør 11 a 11 ½ s. Talg forlanges 9 s pr. Mark. Havremæl 1 ort 18 s pr Spand. Rugmæl 1 ort 18s pr Spand.

30

I Dag har begge Pigerne nemlig Johanna og Ane taget Afsked og fløttet og af den Grund er jeg i Aften, som jeg altid er ved Afsked, meget bedrøvet thi intet kan gjøre saa stort indtryk paa mig som Afskeden og aller helst naar det er saadanne som jeg har holdt af

October [1859]

1

I dag udmerket godt Veir helle dagen. I dag kom den anden Koe igjen fra Aasen. Vi har i dag begynt med at hente Salt af Herta hvilket for det første er 60 Tønder i dag.

2

Regen Veir. Vinden stille. Vi har nu faaet to nye Piger nemlig Ane Kistine og Kjestine.

3

Vinden stille helle dagen. Lidet Regen i dag.

4

I dag Vind og Veir som i gaar. Vi har i dag oplosset 50 Tønder Byg som er kjøft til 3 Spd. Her kommer nu en Mængde Kjød dagligen til Byen og Prisen har i dag været 1 ort 18 s pr Bp. godt Kjød Oxe Kjød.

5

Vinden Sydlig. Lidt Regen mod Aftenen. Vi har i dag optaget 100 Tønder Byg til 3 Spd. Vi har og kjøft 17 Bp. 15 Mark Oxe Kjød til 2 ort og betalt med 42 ¼ Potte Brændevin til 20 s og saaledes har vi bekommet 4 s i botte.

6

I dag udmærket godt veir helle dagen. Vi har hentet 120 Tønder Salt af Herta

7 og 8de

Udmærket godt Veir begge dagene. Her indføres daglig Kjød og ligeledes levende Kreaturer. Prisen holder seg som før berättet.

9

Jeg har i dag været i Ranneberg Kirken, og i dag er den første dag jeg har boet paa Stykket og her ligger jeg udmærket godt.

10 og 11

Udmerket godt Veir. Vi har kjøbt flere [...] Kjød til 2 ort a 2 ort 6 a 2 ort 12 s pr Bp. og solgt nogle Tønder Mais til 18 ort og nogle Tønder Rug til 16 ort og nogle Tønder Byg til 16 ort. Skonnerten Rogaland" kom i dag den 11te.

12. og 13de

Godt veir igjen i dag. Vi har nu forsynet os med Oxe Kjød, hvilket er en 8 Tønder og ligeledes har vi og kjøbt 30 Bp. Smør til 11 s [pr. mark]

den 28 October

Siden min seneste beretning har vi havt meget at bestille nu med Marken da Marken i Aar var besøgt af mange Mennesker¹⁾ og vi har nu forsynet os ogsaa med Faarekjød til 2 ort 12s pr Bp. og vi har kjøbt en 20 Faar. Vi har nu expederet 3 Hardanger Jagter som har kjøbt en 60 Tønder Korenvarer, men her er endnu mange tilbage. Og ligeledes har vi expederet en hel del Suldøliger med Korenvarer og andre Ting. Jeg har nu allerede med Marken maalt op til Bønder 90 Anker Brændevin som udgjør minst 3690 Potter og til et Beløb af 615 Spd. Her har nu i de siste dage været temlig Regnlig Veir og den 23de October falt her den første Sne i Høst og den laa paa Marken til den 24 om Aftenen. 2 a 3 Hardanger Jagter som er udexpederede er Kjætel Sætvold, Ole Præstgaard, Samson [...]haugen.

31 October

Fremdeles meget at bestille. Paa Løverdags den 29 expederede vi 3 a 4 Hardanger Jagter med Korenvarer omtrent 180 Tønder og [...] og andre ting, og i dag Mandag har vi og expederet en 4 stykker med Korenvarer som er en 50 Tønder. Og Brændevin har vi leveret i 14 Dage 101 Anker og etver Anker er minst 41 Potter og som udgjør et Pottetal af 4141 Potter og Prisen har været og er 20 s pr. Potte og udgjør et Beløb af 690 Spd og 20 s. Vi har i denne Maaned havt meget at bestille og nu i Aften takke jeg for October dette Aar

November den 1ste [1859]

I dag har vi havt godt Veir efter nu i 2 Uger at have havt regen Veir og Sydlig vind. Vi har i dag leveret 51 Tønder Byg og 8 Tønder Mais og nogle Tønder Rug og nogle Tønder Malt og 4 Anker Brændevin. Og vi har og taget op paa Huset 13 Tønder Byg til 14.12

2

Godt veir helle dagen og i Aften Frost. Vi har i dag solgt nogle faa Tønder Korn og 1 Anker Brændevin

3

I dag har veiret været Regenligt og ikke saa godt som i gaar. Jeg har i dag maalt op 9 Anker Brændevin. Her er endnu nogle Hardangere tilbage. Rug koster nu 16 ort 12 s a 17 ort. Byg 16 ort

10 November

I dag har jeg maalt op til Hardangere 64 Tønder Byg, 14 Anker Brændevin. Den 7de havde vi en orkanagtig Vind af Vesten. Nu for nærværende har vi godt Veir og Maanelyst Veir. Vinden i dag og i gaar Nordvest. Rug koster nu 17 ort, Byg 16, Mais 18, Havre 12, Smør 11 ½ a 12 s pr Mark. Talg 8 ½ s a 9 s.

11

I dag Sørvestlig Vind og lidt Regen. Vi har i dag udexpederet 2 Hardanger Jagter nemlig Arne Hjeltneæs og en Spannem. Jeg har i dag maalet 21 Tønder Rug og 4 Anker Brændevin og 5 ¼ Tønde smaa Byg og 2 Tønder Mais og 2 a 3 Tønder stort Byg og 1 Tønde Malt.

16

I dag har vi ikke havt nogen glædelige Efterretninger, men det modsatte. Vi har i dag hørt her er Frygt for at Skibet Concorent, Capt. Ø. Laland, skulde være forlist. Vi har i dag solgt 13 Tønder Rug til 17 ort, 2 Tønder Byg til 16 ort, 2 Tønder Mais til 18 ort, 5 Tønder Malt til 4 Spd 4 ort og i gaar ogsaa lidt Korenhandel og 4 Anker Brændevin maalte jeg ogsaa i Gaar. I dag har flere Fartøier hjemkomne og der i blandt er Skibet Heidrun og Skonnert Skulda.¹⁶ Godt Veir og Frost.

19

Løverdag. Regen helle dagen og Natten til i dag og ligeledes i Aften. Vinden stille. Endnu har vi intet hørt om Konkorent. Man frygter fremdeles for at han er forlist.¹⁷ Jeg har i dag maalt til Hardangere 5 Anker Brændevin og lidt Kornvarer. Nu koster Rug 3 ½ Spd a 18 ort, Mais 19 ort, Byg 16 ort 12 s [?] Byg 13 ort 12 s. Smør 11 ½ s pr. mark. Avisen fortæller at paa den Engelske Kyst er strandet i løbet af 3 Uger en 200 Fartøier. Skibet Forsete¹⁸ var færdi fra Odessa den 15de lastet med Rug som vil koste naar den kommer Hjem 3 Spd 12 s naar alle omkostninge kommer paa.

22

I dag har vi taget op paa Huuset hjem 250 Tønder Rug. I dag har jeg maalt 1 Anker Brændevin og 4 Tønder Byg, 1 Tønde Mais. I gaar maalte jeg 5 Anker Brændevin og lidt Kornvarer, en 6 Tønder Rug og lidt Byg. Byg er 16 ort 12 s, Rug 18 ort, Mais 19 ort. Taalig godt Veir i dag.

28

Nu har jeg været [i] Skreder Borres Brølop¹⁹ og havt meget morsomt. I dag har jeg maalt 4 Anker Brændevin og 3 Tønder Byg til 16 ort 12 s. Vi forlanger nu 17 ort for Byg og 18 ort 12 s for Rug. Rugmel er nu 1 ort 6 s pr Bp.

30

I Aften slutter November maaned og i dag er Krydser Skibet Søveren²⁰ kommet paa Vaagen. Dampskibet Ryfylke trak det ind. Jeg har i dag maalt 15 Anker Brændevin eller 610 Potte a 20 s pr Potte og et Beløb af 105 Spd og en 10 a 12 Tønder Kornvarer. Godveir nu flere Dage.

December den 2den [1859]

I dag har her været skarp Frost men udmærket godt Veir. Jeg har i dag maalt 4 Anker Brændeviin og lidt Korenvarer. Skibet Forsethe ankom til Constantinopel den 18de November. Alt vel, men Capt. Tostensen berettet at der var mange Forlis ved indseilingen til Constantinopel, en 30 Skibe, og for det meste Mandskabet og borte

3

I dag har jeg maalt 1 Anker Brændeviin og en 8 a 10 Tønder Korenvarer. I Aften er her skyet Himmel og ikke saa hard Frost som i de forige Dage af Ugen.

10

I dag her jeg maalt 8 Anker Brændeviin og i gaar maalte jeg 10 og i foregaars maalte jeg 12 Anker Brændevin. I Dag reiste min Broder Ole af Byen. Vi har nu i 4 Dage havt regnlig Veir og Lynelde og Torden som det skulde have været i Hundedagene saa det ser helst ud til at Vinteren bliver i Aar som i forige Aar.

12

I dag Frostveir og Nordvestlig Vind. I gaar gjorde Præsten Gjørⁿⁱ sin Afsked Prædiken i Stavanger Domkirke.

14

I dag er Jomfru Christinas Gebursdag og jeg har i dag maalt 18 Anker Brændeviin og en 10 Tønder Rug til 18 ort. Flæsk har jeg kjøbt i dag til 4 1/2 s pr. Mark. Fremdeles Frostveir og Snæ. Nu et par dage har her været sterk Frost og Snæen har lagt nu i 2 Dage.

16

I dag sterk Frost. I Aften Sydlig Vind og Snædræv. Jeg har i dag maalt 3 Anker Brændevin og den 13de maalte jeg 2 Anker Brændevin.

4de Juledag 1859

Godt Veir med Julen og Tøveir og endnu Godt Veir. Sneen ligger endnu paa Marken og Isen ligeledes. Nu reiser her Dagligen en Mængde Folk på Fisket, nemlig til Kjen.^{ne} I Ugen før Jul maalte jeg mange Anker Brændevin hver Dag og allene om lille Julaften maalte jeg 12 Anker. I dag har jeg maalt op 3 Anker Brændeviin.

1860

Januar den 3de

Regn har Aaret begynt med saa Markene er nu optinet igjen. Solen var ikke at see i Aar paa første Januar. Den 2den Januar kom Skibet Forsethe hjem fra Odessa med Rug. Rug koster nu 18 ort 12 s, Byg 17 ort 12 s, Mais 4 Spd. Daglig reiser Folk på Fisket. Endnu intet Fiske at høre om.

Torkel Olsen ca. 1905, omtrent samtidig
med at han avviklet sin egen forretning.
*Jan Oftedal /
Slavanger Sjøfartsmuseum

*Torkel Olsen c. 1905, at the time when
he wound up his business.*

12

Frost nu i 3 Dage og Sydostlig Vind. I gaar, den 11te, fik vi den første Telegrafdepedsii om Fiske. Var begynt i Udsira. Der havde de fisket fra $\frac{1}{2}$ Tønde til 3 Tønder pr. Baad. En 10 Baader havde deltaget i Fisket.

den 13de

Fremdeles Frost og Sydostlig Vind. I dag mindre fiske i Udsira. Den første Pris som i Aar er noteret er fra 5 til 6 ort pr. Tønde. Gode udsigter fra Akrehaven. I dag har de mønstret paa med Skibet "Hertha".

17

I dag Regen & Sne og tildels Frost. Nu i Aften er Himmelen Stjerneklar imellem Bøierne. Endnu intet Fiske. I Udsira er det ubetydelig som der er ophevet. Den hele Fangst som der gjordes denne gang var en 50 Tønder. Ingen Sild er ankommen til Byen i Aar.

20

I dag Frost og Sydostlig Vind, det samme i gaar og ligeledes den 18de. Vi har i dag optaget resten af Forsethes Ladning Rug som blev på vores (J.M.) $\frac{1}{4}$ Part 1009 $\frac{1}{4}$ Tønde. I gaar den

19de seilede Hertha. " I dag gode tidende om Fiskeudsigter. Knud Natalunsen ankom i dag fra Udsira med en del Sei som han brætter. Gode Udsigter til Fiske.

Den 22de

I dag Sydost vind og storm nu i 3 Dage. Endnu intet Fiske. Paa Kjenn har der været fornemmet Sild nu i de siste Dage.

24

I dag gode Efterretninger om Fisket. I dag sat 6 Laaser^o i Røver. Garnene ikke trukne da Depedsien afgik. Gode Udsigter ved Skudesnæs. Vinden fremdeles Sydøst og Frost.

26

I dag ferske Sild i Byen og Pro 2 Spd pr. Tønde. Gode Efterretninger fra Fiskepladserne. Garnfiske ved Fæøen og Laase satte ved vestsiden af Karmøen. Frostveir og Snee i gaar og i dag.

Februar 1ste [1860]

I dag gode Efterretninger fra Skudesnæs i en Telegrafdepeds i hvori det heder: I dag godt Fiske fra Færkingstadsøerne og til Syrenesen. Megen Hval at se. " De beste udsigter. Frost og Snee hver dag siden den 18 Januar. Vi har havt 9 a 10 graders Kulde. Fersk Sild i Byen hver dag. Prisen her fra 9 til 10 ort.

Februar 2den

Efter Kjønesmisdagen^o udmærket godt Veir med Frost og Snee og Maanelyst. Om 3 Dage bliver Maanen fulde. I dag gode Efterretninger fra Fisket, nemlig fra Skudesnæs. I dag godt Fiske, indtil 25 Tønder paa Baaden og saa gode Udsigter at ingen værken ung eller Gammel havde set mage dertil. I Aften var en c.k. 30 Fartøier i Fjorden med Sild.

6

Fremdeles godt Fiske paa Skudesnæs. I dag og den 4de sattes Laaser paa Vigevaagen og fremdeles lovende Udsigter. I Aften og i dag en Storm og Nordenvind med Snebøier. I gaar vestlig vind og hagelsbyer. Sild kommer her dagligen til Byen. Prisen paa Silden paa Fiskepladsen er fra 7 til 8 ort. Her i Byen 9 ort. Vi har saltet 222 Tønder og betalt med 9 ort. Smør koster en 12 1/2 a 13 s af Bønderne. Talg 8 1/2 s.

7

I dag særdeles jevnt og godt Garnfiske paa Skudesnæs. Flere Laaser stengte. Prisen 1 Spd 12 s. Mengde Sild under Land og gode Udsigter.

den 8

I dag særdeles godt Garnfiske. Flere Laase satte. Prisen i gaar Aftes 4 ort 12 s. til 3 ort og vil endnu gaa lavere.

den 9

I dag fremdeles udmærket godt Fiske paa Skudesnæs. Vi har i dag kjøft 500 Tønder Laasesild og betalt med 6 ort 12 s pr. Tønde med 20 % i dag. Næsten ingen Folk at faa. Vi har budet for garning 8 s uden at faa nogen. I dag har her været ualmindelig meget Sild i Byen. Rigt Garnfiske paa Skudesnæs 3 ort a 2 ort og 12 s. Mangler tilstrækkelig Antal Kjøbere.

10

Skudesnæsfiske vedbliver at være særdeles rigt. Pris 2 ort 18 s. Her i Byen nesten ikke at faa Silden i Salt. Vi har i dag budet 5 s pr. Tønde for rundsaltningen uden at faa tilstrækkelig antal at faa Silden i Salt som var kjøbt den 9de. Saa meget Sild i Byen som i dag har ikke været siden 1846 og saa vanskeligt at faa Folk ikke i Mands minde.

13

Skudesnæsfisket vedbliver at være godt. Nu er den 3de Uge det vedvarer. I dag godt Garnfiske ved Skudesnæs, men neppe flere end 250 Baade deltog i Fisket.

14

Skudesnæsfisket i dag godt paa Vestsiden af Skude og ved Gjætung.

16

Fisket ved Skudesnæs minker, men ved Buche godt Fiske. Mangler Kjøbere. I dag seiled skibet Forsethe og St. Olaf og Ole Kyre seilede. Godt Veir men meget Sne som nedlagdes i Søndag og Lørdag. Den er en 12 Tommer tyk Lag paa Marken.

Den 19de Februar 1860

I dag Fastelavensøndag var vores Datter født Kl ¼ til et i formedag eller Natt til i dag den 19de. Rask og livlig i alle Maader. Den tykke Sne har nu begynt at svinde bort. Vinden i Nat og i Dag vestlig med bøier.

Den 20de

I dag Frostveir. Det er nu stanset med Fisket saa i dag har vi intet hørt derom og flere Folk er allerede hjemreiste.

22

Atter gode Efterretninger fra Fiskeverene paa Skudesnæs. I dag fiske fra Gjætung til Skude. Flere Laaser satte. Fra Hviddingso fisket til 25 Tønder paa Baaden. I dag er Ane sin Moder i Byen. Ane har i dag været temelig rask, men er i Aften lidt sygere. Barnet ser godt ud, er rask og livlig. Fersk sild utbydes i dag til 7 ort og saltet i udskjæbnings stand betales med 13 ort a 13 ort 12, og indtil 14 ort pr. Tønde.

23 Februar 1860

Fisket paa Skudesnæs i dag noget mindre. Ved Hviddingso godt Garnfiske og ved Osnæsgavlen rigt Garnfiske og Laaser sattes og Fiske ved Aarabraad godt. Her til Byen er i Aften kommen flere Ladninger Sild. Vi har i dag kjøft 2 Ladninger. Den første Laasesild 20% og betalt med 7 ort.

Den anden Garmsild og betalt med 1 Spd 18 s.

Jeg noterer hermed Priserne paa vores Varer. Mais 4 Spd, Rug 18 ort a 18 ort 12 s a 19 ort, Byg 18 ort [?] Byg 14 ort [?] Havre 3 Spd for Norsk paa Vægt, Svensk Havre 2 1/2 Spd paa maal, Malt 4 Spd 4 ort, Erther 4 Spd 4 ort, Salt 1 Spd a 1 Spd 12 s. Alt pr Tønde. Lin 8 a 9 s. pr Mark, Hamp 5 a 6, Jordæbler 17 a 18 s. pr. Skepe, Caffi 26 s. pr. pund, Candis 20 s. Havan 16 s. pr. pund, Smør 12 s., Talg 8 s. pr. pund.

Veiret har i dag været regnligt. Vinden Sydvest. Sneen er for det meste borte nu. Den har lagt en 4 a 5 Uger.

24

I dag har vi losset 2 Fartøier med fersk Sild paa Verkehuuset. Fremdeles gode rykter om godt Fiske baade her i det syndre distrikt og i det nordre, nemlig paa Kjen. Vinden Sydlig med skyet Himmel.

26

I gaar den 25te gode Efterretninger fra Fisket, godt Fiske i Hvidingsøe og i Haugesund. Ligeledes godt Fiske paa Kjenn. I dag Søndag har jeg været Hjemme heller paa Egenæsstykket helle dagen. Min kone Ane er endnu noget syg, men datteren er friske og raske, men vil nødigt tage brysterne saa at Ane har stor møie med Hende.

28

I dag ansees Fisket forbi ved Haugesund og Almuen reiser nordover. Fra de øvrige Fiskedistrikter ingen Efterretninger i dag. I gaar godt Fiske i Hvidingsøen og Haugesund og begyndt i Espevær. Prisen paa Fiskepladsen 36 s. a 48 s., her i Byen 3 ort 12 s. pr Tønde

Februar den 29de

Fremdeles godt Fiske ved Hvidingsøe og ved Haugesund og Espevær og helle Sletten. Prisen paa Fiskepladsen er forskjellige fra 1 Ort og op til 4 Ort pr. Tønde, her i Byen er den fra 3 Ort og til 4 Ort og op til 1 Spd pr. Tønde.

Marts den 1 [1860]

Telegrafen berettet i dag godt Fiske ved Hvidingsø og Sletten. Veiret har i dag været meget godt. Prisen paa Silden er i dag som før berettet.

6

I dag beretter Telegrafen at Fisket ansees for sluttet for i Aar, nu kommer her dagligen Fiskefolk Hjem, baade Garenbaader og Nødder. Den største dellén af Garenfiskerne har i Aar tjænet godt.

Udmærket godt Veir nu i denne Uge. Endnu ingen Korenhandel begjont. Byg 18 ort. Rug 18 a 19 ort. Havre 3 Spd a 16 ort. [?] Byg 3 Spd.

den 9de

Nu har det begynt med at blive travelt med Handelen for nu er nesten alle bønder hjem komne af Fisket og har tjændt taaligt godt den største delen. Vi har i dag leveret ud 100 Tønder Rug og en 102 Tønder Byg og 3 Anker Brændevin og i gaar leverede vi og meget Koren og 7 Anker Brændevin. I dag er den første Danske ankommen til os med Koren i Aar og den har inde 650 Tønder Byg.⁶¹ Fremdeles godt Veir, men stærk Kolde om Nætterne.

10

Nu er Fisket sluttet baade i det nordre og søndre Distrikt, men her har dog i dag været buden fersk Sild her i Byen til 7 ort pr. Tønde.

13 Marts

I dag Kl 4 blev Byen sat i bevægelse ved Brandalarm, først 3 Brandskud og siden ved Trommer og Piber og Klokkerne slog sagte med sørgelig Lyd. Ilden rasede til Kl var 11, da blev man Herre over samme, med tab af 218 til 220 Huus. Branden begynte i Østervaag og fortsatte nordover forbi Kjæringholmen og Bakken og Valbjærget og helle Holmen saa at der ikke fandtes mere en 1 Søhus paa helle Holmen. Antalet af Husene som op brændtes er 250 og for en Asurangspremie af 220.000 Spd.⁶²

16

Mange Folk i Byen hver Dag fra Landet som forsyner sig med Korenvarer saa at vi har nok at bestille med at Expedere dem alle. Rug koster nu 19 ort a 4 Spd, Mais 4 Spd, Byg 3 Spd 3 ort, [?] byg 3 Spd, Havre 3 Spd. Udmærket godt Veir hver Dag, men skarp Frost om Nætterne saa at Vinduerne er frosne hver Morgen.

Marts den 18de

I dag erholt vores Datter ved Døben Navnet Maren Christine, døbt af Pastor Didriksen i Stavangers Domkirke. Alt vel. Veiret godt i helle Dag.

den 19de

I dag regenveir og Storm. Veien her til Stykket ufræmkommende. Jeg har i dag gaaet omkring og seet paa ruinerne efter Branden, hvilken er en Ynkelihood at see, endnu brænder der i Ruinerne.

22

Fremdeles brænder der i Ruinerne efter Branden, flere Kapitaler er skjænket til de Brandlidte. Skudenæshaven har skjænket 200 Spd, Kobbervig 130, Storthinget 600. Hver Dag er her ualmindelig stor Korenkjøbing saa vi frygter for at vis her ikke kommer tilførsel om 2 a 3 Uger, bliver her mangel. Rug 4 Spd, Mais 4 Spd, Byg 18 ort 12s. Havremeel 2 ort pr. Spand. Rugmeel 1 ort 21 s. pr Spand.

Regnfullt Veir nu i 5 Dage, men Isen er endnu ikke gaaen or Marken og Veierne saa blød at de er næsten ufræmkommende.

Torkel Olsen med barnebarna Arne C. Oftedal og Toralf O. Oftedal ca. 1905.

*Jan Oftedal / Stavanger Sjøfartsmuseum

Torkel Olsen with his grandchildren Arne C. Oftedal and Toralf O. Oftedal c. 1905.

28

Godt veir nu i den Uge, men stærk Frost om Nætterne. Nu i flere Dage har her været mange Folk nordenifra og søndenifra. Vi har i dag og flere Dage havt meget at bestille med at sælge og levere Korenvarer. Byg 18 ort 12 s. Rug 4 Spd. Mais 4 Spd. byg 3 Spd. Havre 3 Spd. Liden beholdning.

Fra Landet høres Daglig Klage over mangel paa Høe og Halm til Kreaturene. Høe koster nu 4 ½ Spd a 5 Spd pr Skippund.

April den 4de [1860]

I dag blev Maisen udsolgt saa her findes ikke Mais nu i Stavangers amt og ingen udsigter til at komme noget heller for det første. Vi kjøfte i dag en Ladning Vaarsild til 11 ort 12 s a 12 ort pr Tønde. Rug koster 4 Spd, Byg 19 ort, Norsk Havre 14 ort

Endnu har ingen begynt med udsæd af Koren heller andet vaaraarbeid. Veiret er fremdeles Kolt med Frost og ser ud til at komme Sne.

den 5te

I dag Skjærtorsdag skyet Himmel, men har været Frost i Nat. Snebyer i Nærheden.

April den 11de

I dag godt veir helle dagen med Sydøstlig vind. I gaar den 10de Dennes fik jeg min Løn udbetalt af Jacob Middelthon fra Paaske 1859 til Paaske 1860 med 100 Spd og fri Kost og frit helle Huuset på Egenæsstykket. Vaarsild stiger Daglig i Priis. Den betales nu med 16 ort pr. Tønde.

12

Fremdeles Godt Veir. Vi har i Dag havt meget at bestille med at levere Korenvarer, som vi i dag har leveret til baade Hardanger og Fjorde Folk.

21

Fremdeles sterk Frost og i dag har faldet Sne her og i foregaars Nat var saa skarp Frost at man kunde spasere paa Isen som var frosen paa 1 Nat.

Nu koster Rug 4 Spd 12 s. for Odessa Rug og Byg 19 ort a 19 ort og 12 s.

Juni den 20de 1860

I denne Maaned har det regnet hver Dag og helt fra miten af Mai Maaned nesten uafbrudt Regen og Kulde helle Tiden saa Ageren ser paa de fleste steder ikke godt ud, men Graset har vogset godt helt til nu. For nogle Dage siden har det stanset med Vogsteren for Kulden og Regnen er for meget.

I dag har det regnet helle dagen uden at holde op en Minut fra i gaar Aften Kl 9 og endnu Regen og ser ud til Regen kl 9 1/2 Aften. Solveir i dag Kl 8 Etermedag. Aviserne beretter fra flere steder om ulyke af Vand og oversvømmelse. Saa meget Regen paa Foraaret kan ingen Gammel Mand huske

29de Juni

I dag har vi havt Godt veir og uden Regen, men det er ogsaa den første goversdag siden i Miten af Mai. Paa Østlandet klages over at Vandet har forvoldet stor skade. Ved Oversvømmelse er flere Gaarde ødelagde. En Reisende som reiste med Dampskib ned over Mjøsen fortæller at han saa 13 Ladebygninger drivende ned af Strømmen. Og en Bye, Hammer, roed mand i Gaderne. En Reisende fortæller at han løsered paa et Hotel i 2de Etaget og gik ud igjennem Vinduet i Baaden som laa ved siden af Vinduet. Og i en Kirke paa Eidvold staa et Merke at Vandet har 1789 gaaet 16 Tommer op paa Gulvet og nu gaar det 11 Tommer høit. Siden den Tid i 1789 kunde ingen huske saadan Oversvømmelse. Nu begynde Folk at slaa Græs.

Juli den 1ste 1860

Nu har vi faaet godt Veir med nordlig Vind saa at Landmanden fryder sig derover thi nu begynder de over alt her i Nærheden med slotten, eller Høe-Høsten, men Kulden er endnu saa stærk at jeg skjælver nu da jeg skriver ind i min Dagbog. I dag Nordlig Vind.

8de Juli

Nordenvinden vedvarer endnu temmelig sterk ver dag og Kulden er og den samme saa vi legger i Ommen ver dag.

17de Juli

I dag har vi havt et stærkt Regenveir nesten helle Dagen og Torden og Lyn fra i Nat Kl 2 og til Kl 9 Formedag. Det seer Galt ud med Agren paa grund af at den blev saa nedlagt af Regnet og for Jordæblerne frygter man og paa Grund af det vedvarende Regenveir. Af Høe har man bjærget meget i Huus, men der staar endnu meget tilbage. I aften godver og Nordenvind.

T. Olsen

den 20de

Fremdeles Regenveir helle Ugen saa det ser galt ud for Høet. Den 17de Dennes var her Jordæbler paa Torvet til 8 s. pr Kande. Den 18de var her Solformørkelse men på Grund af Skyer fik vi lidet see af det. Der arbeides flittig paa Huusgrunderne og bygges ogsaa.

26

Fremdeles Regenveir og vanskeligt til at faa indbjerget Høet. Regn og stille ver Dag. Rug 19 ort 12 s a 4 Spd. Byg 19 ort a 18 ort a 17 ort a 15 ort – fire Sorter. Helle Gryn 7 Spd. Ertter 5 Spd pr Tønde. Lammekjød 6 s. Smør 13 a 14 s. pr Mark. Bjerkbrænde 12 a 13 ort pr Faven.

August den 1ste 1860

I dag taaligt god veir, men dog vanskeligt at faa Høiveir. En mengde Høe endnu ude.

5

Vi have havt godt Veir hele denne Ugen, hvilket har været et stort Gode for Bonden der for største delen har faaet sit Høe i Laden. I dag begyndte det atter at regne. Det har hele Ugen været Nordenvind.

I dag blev Kong Carel den 15de^{de} Kronet i Trondhjem.

August 27de

Fremdeles Regen baade Dag og Nat, nu vedvarende i Uge og Maaneder, ja i helle Sommer. I dag kom Ane tilbage fra Kolnes, men ubehageligt veir. Høet paa Landet er endnu ikke kommet i Huus, men her i Omegnen er det nu indbjerget og paa forskjellige steder har man nu begynt med at sjere Koren, men Veiret gjør alt ubehageligt og er beklageligt.

den 29de

Regenveir fremdeles. Korenvarer i stigning. Rug koster nu 4 Spd. Byg 4 Spd. Lammekjød 3 1/2 a 4 s. pr. Mark. Smør 11 1/2 s.

September den 3de 1860

Regen fremdeles saa ingen gammel man kan huske et saadant Sommerveir, men efter Beskrivelser var der i Aar 1789 meget Regen, men nepe saa langvarig som i Aar da her har regnet næsten ver Dag i Maanederne Juni, Juli, August og endnu vedbliver, men i dag er det dog ikke saa meget Regen. Nu er her 3 Uger siden her har veret ophold hele Dagen.

Paa Landet klager man over at Agere og Potteterne lider af Regnet og ligeledes Torvet som staa i Myrrene og intet kan gøres med, saa de fleste Folke har nu intet at brænde paa Jæderen. Korenvarerne fremdeles i stigning og Vaarsilden stiger ogsaa i Priis.

September den 5te 1860

I dag har vi havt udmærket godt Veir med nordlig vind. Det seer nu ud til at blive godt, hvilket er ønskelig baade for Land og By.

Byg koster nu 4 Spd 1 ort. Rug 4 Spd 1 ort. Smør 11 s. pr Mark. Talg 9 s.

I dag har vi udskjebt Resten af Silden.

den 12te

Her har nu været nogle Dage Opholdsveir for det meste af Dagen med nordlig vind, men dog ingen Dag rigtig fri for Regen her i Omegnen nu i 7 Uger.

13de

I dag Regen helle Dagen og Natten til i Dag og nu i Aften Regen uafbrudt, saa her ikke har været Ophold saa meget som en Menut hele den Tid. Med Korenhøsten seer det betenkeligt ud. Bygget er nu paa fler stede komme i Huus.

September den 15de

Regen ogsaa i Dag. I gaar ikke saa meget Regen. Paa Stokka har de nu høstet ind Bygget og det samme har og flere her i Omegnen.

18

I dag har vi havt Godt Veir hele dagen og uden Regen hvilket er en Nyhed nu for Tiden.

20

I gaar og i dag ogsaa godt Veir hvilket er til stor glæde baade for Land og By. Folk paa Landet er nu overalt i Arbeide med at høste Kornet ind.

25

Nu i nogle Dage har Veiret været bedre men ikke ganske frit for Regen. I gaar Kl 9 formedag trak en Tordenbøie herover, temmelig stærk. Siden i gaar godt veir og i Dag godt Veir helt til kl 6 1/2 begynte det at Regne. I Dag har De kjørt ind i Laden på Stokke 30 Las Koren, godt og tørt.

T. Olsen

den 25te

Regen og Storm af Syd i dag og i Aften. Nu er Jacob Middelthon færdig i Aften med sit Tøi for i Morgen Kl 5 at afgaa med Nordstjernen til Christianssand og siden videre over Hamborg og senere til München hvor han er bestemt til at være circa 1 Aar.

27

I dag godt veir helle dagen. Folket er i Arbeide med at høste ind Kornet. En Telegraf fra Constantinopel beretter at Skibene Forsete og Olaf Køre ankom til Constantinopel i gaar den 26. Alt vel.

October den 2den 1860

Den 29de September udmærket godt veir og den 1ste October godt. I dag lidt Regen. Her klages over at Jordæblerne raadner paa de fleste steder. Af den Grund er de ogsaa Dyre, 6 a 9 s pr. Kande og 35 s pr. Skeppe. Rug 4 Spd. Byg 4 Spd 1 ort. Rugmæl 1 ort 10 Bp. Her i Omegnen er endnu meget Koren ude. Nu begynder man at komme til Byen med Slagt. Oxekjød medels sort er i dag solgt for 2 ort 18 s pr. Bp.

Onsdagen den 4de October 1860

Naten til i dag Storm af Nordvest som foraarsagede megen skade paa de paa Vaage liggende Fartøier. I dag og temmelig stærk Nordenvind med Hagelsbøier. Kjød kommer her nu Daglig til Byen. Priisen er fra 2 ort til 4 ort pr Bp.

8de

Fremdeles uveir med omløbende Vinde. I dag har blest vind fra alle Kanter rundt om. I gaar sydvest og vest med stærke Bøier. Den 5te Regen nesten helle dagen. Den 6te lidt bedre. Regnet har saaledes holdt ved paa disse Kanter lige fra den 19de Marts og udigjennem.

den 11te

I gaar og i dag taaligt godt veir med norden Vind og tildels Bøier. I dag da jeg gik til Byen var Veien haart Frøsen og Sneen laa i nærheden. Det har nu i flere Dage været overordentlig kaldt.

13

Fremdeles Frostveir

October den 16de

I dag Regenveir nesten hele Dagen. I Aften Bøier med Lyn i fra Nordost. Vind Sydvest. Nogle Hardanger er i Byen med Smør som er 12 s. Talg 8 s. Forekjød fra 60 s til 84 s. Paa Landet her i Omegnen har Folket faaet ind deres Koren.

18de

Det ser ud til at Regneveiret ikke vil forlade disse Kanter for det første. I gaar Regen og i Dag Regen helle Dagen og Sydvest vind. Poteterne endnu ikke komne op af Jorden og er fremdeles Dyre fra 1 ort 6 s til 1 ort 12 s pr. Skeppe. Rug 4 Spd 1 ort. Byg 4 Spd 1 ort a 4 Spd. Havre 11 ort a 11 ort 12 s. Smør 12 s. Talg 8 a 8 1/2 s pr. Mark. Korenbrændevin 21 s. pr. Potte. Francobrændevin 28 s. pr Potte. Kissebærbrændevin 21s. pr Potte. Alt udsalgspriser.

Stavanger den 18de October 1860

23

I dag Regen hele Dagen og Natten til i Dag. Nu begynder Folk at komme til Marken. En hel del Hardangere er komne med Smør, Oste og Baader. Smøret er 12 s. Gammeloste 5 s. Barkskipet Forseth har nu sluttet Frakt i Odessa til 65 s £ pr. ton til Falmot,^{ss} hvilket udgjør en Fract af 4000 Norsk Spd.

30 October

Markensdagen

I gaar hele dagen Regen og i Dag hele dagen Regen. Flau Handel i mange henseender. Hester yderst daarlig. Hardangerne klager for afsætningen paa Baaderne. Her har nu i disse Dage ligget 14 Hardanger Jagter udfra Felthusalmeningen.

Jeg har i dag maalt op 24 Anker Brændevin som jeg regner til 42 Potte pr Anker over Hovedet og udgjør et Pottetal af 1008 Potter a 21 s pr Potte udgjør 176 Spd 48 s. og derpaa fortjenet 42 Spd i fri fortjeneste.

T. Olsen

November den 1ste 1860

I dag taaligt godt Veir. I gaar lidt Regen. I gaar maalte jeg 20 Anker Brændevin og i dag har jeg maalt 9 Anker.

Nu har de fleste Landsfolk forladet Byen men Hardangerne er tilbage og har mange Baader tilbage som ikke er solgte.

2den November

I dag taaligt godt veir med skyet Himmel og ikke Sol at see verken i gaar eller i dag. I dag har vi faaet 68 Fjerdinger Smør fra Kjøbenhavn. Jeg har i dag maalt 8 Anker brændevin.

3de

I dag udmærket godt Veir hele dagen og i Aften ligeledes. Jeg har i dag maalet 14 Anker brændevin. Mandagen den 29de maalte jeg 2 Anker. Altsaa i denne Uge har jeg maalt op til Bønder 77 Anker Brændevin.

November den 5te

I dag og i gaar udmærket godt veir med Frost. Vinden stille. Det er en nyhed for os at have saa godt veir. Hardangerne begynder nu at gjøre sig færdig til at reise Hjem igjen af Marken. Brig Smaragd^{ss} er nu bestemt at komme Hjem fra Odessa med Rug.

den 7de

Fremdeles udmærket godt veir med temmeligt skarp Frost. Vinden stille. Vi har i de sidste Dage havt meget at bestille da vi allene i Dag har Expederet 5 Hardanger Jagter og endnu har vi mange tilbage. Der ligger endnu 10 Hardanger Jagter ud fra Felthus Almeningen.

10 Løverdag

Fremdeles godt veir helle Ugen med Frost, men dog stille vind. Nu er den største delen af Hardangere seilet Hjemover.

November den 12te

Fremdeles godt veir, men Frost med stille Vind. Fremdeles me [....]

15

I gaar og i dag Regen med Sydlig Vind, saa Veien er saa blød at den er nesten ufremkommelig.

16

Fremdeles Regenveir

den 20de

Fremdeles got veir i Aften og i hele dag. I gaar en kold Nordvest og den 17de og 18de Regen og uveir. Jeg har i Aften været indbudet af John Johnsen hos Olsen og drukket et Glas todi som varmed mig godt da her er temmeligt koldt i Aften.

den 22de

Fremdeles godt veir med Frost og Sydøstvind nu i flere Dage.

den 23de

Godt veir ogsaa i dag, men Himmelen overtrukket saa det er vel vanskelig om dette gode veir vil staa lenge. Den 4de dennes var Forsethe ferdig i Odessa lastet med Linsæd for at gaa til Engeland eller Antwerpen og har god Fragt, nemlig 65 s £ Pr ton, hvilket udgjør en Fragt af 4000 Norske Spedsidaler.

den 24de

Fremdeles godt Veir helle Dagen med mild Veir. I dag kom Hakon Jarel sin sidste Tur fra Hamborg for i Aar.

den 25te

I dag Søndag godt Veir helle dagen med skyet Himmel. I Aften Frost. I dag har Lauretz været paa Kolnæs og er bestemt til at flyte i fra os i morgen til Lars Dahel.

Kl 10 Aften den 25te November 1860.

November den 26te

Udmarktet godt Veir hele Dagen og i Aften særdeles godt. I dag liden handel.

Rug tørret 4 Spd. Dito Dansiga[~] 4 Spd 1 ort. Byg 4 Spd. Malt 6 Spd Dito 5 1/2 Spd. Korenbrændevin 22 s. pr. Potte. Fransk 28 s.

Den 29de

Det gode Veir har vedværet indtil nu og er fremdeles stærk Frost, men i Aften er Himmelen for det meste overtrukket med Skyer. I dag har jeg maalt 13 Anker Brændevin og 11 Tønder med Rug og Byg til Arne Hjeltææs.

T. Olsen

"Theatret

I Aften giver Hr. Cortes sin anden og sidste Forestilling her før sin Afreise til Trondhjem. Publikum vil da faa Anledning til at se den meget berømte "Kaprice" af Erik Bøgh, hvori vor Landsmand Bjerkebæk fra Drammen spiller Hovedrollen, og Frøken Bianca Bills Pepitas Rolle"

Annonce i avisen "Stavangeren" 04.12.1860

Newspaper advertisement for a performance in the Stavanger theatre which Torkel Olsen attended.

30te

I Aften slutter November maaned med godt Veir men fremdeles Skyet Himmel og seer ud til at komme Snee.

December den 5te 1860

Fremdeles godt veir. Endnu ingen Snee men Himlen er fremdeles overtrukket og vi venter endnu paa Snee. I gaar Aften den 4de var jeg på Teateret hvor Cortes med et Selskab af 17 a 18 Menneske spillede."

6

Det seer nu ud til at Veiret vil forandre sig, thi i Aften begynte det til at Regne lidt. Vi kjøber Dagligen Havrekoren fra 8 til 12 Tønder pr Dag for 9 ort pr Tønde.

den 7de

I dag tøveir men dog godt veir helle Dagen og uden Regen. Endnu ingen Snee. Nu er Korenbrændevin 22 ½ s. pr Potte.

8de

I dag Regn paa Formedag. I Eftermedag taaligt godt Veir men Veien temmelig Sølet. Jeg har i dag maalet op til Bager 55 Potter Norsk Cogeniak til 28 s. pr Potte, Norsk brændevin 22 ½ pr. Potte. Smør selger vi for 10 - 11 - 12 s. pr Mark. (Dansk af Kramboden) Hardangerne faar fra 12 til 12 ½ s. pr. Mark (for Smør), Talg 8 a 8 ½ .

Søndagen den 9de December 1860

Klokken 7 var jeg paa benene og da taaligt godt veir men skyet Himmel. Vinden Sydost og nu Kl 10 ligeledes.

den 10de

I dag godt veir med lidt Frost og sydlig vind uden Snee. Fremdeles mange Bønder med Havrekoren som Bønderne selger efter dets godhed fra 7 ort op til 9 ort og 8 s. pr Tønde.

den 12te

Fremdeles godt veir med lidet Frost og vindstille. Vi har ualmindeligt meget at bestille nu om Dagene med at købe Havrekoren og mel som vi i dag har faaet en Mængde af. Og ligeledes har jeg maalet i Dag 11 Anker brændevin og Byg og Rug ikke saa lidet og Salt 50 Tønder.

den 14de

Ogsaa i dag godt veir med tøveir. Tildels lidt Regen men Veien endnu god. Ver dag maaler jeg meget brændevin op til Bønder. Priisen nu 22 1/2 s. I dag Christian Middelfthon Gebursdag.

Den 15de

Formedag taaligt godt Veir. I Eftermedag Regen eller smaa Bøier. Vi har ver dag meget at bestille.

I dag kom Skibet Herta og Ledolsm hjem og flere andre Fartøier. Det Salt som vi har i Herta har vi for det meste solgt til 4 ort 18 s mod contant, og er St. Ybes Salt. Til nesten ales Glæde berettes om gode Syner til et Godt Fiske i Vinter.

Søndagen den 16de December

Klokken 7 stod jeg op af Sengen og da udmærket godt veir saa jeg tog mig en spasertur rundt om paa Styket da Kl. var 8 og da var Marken lidt Frøset efter Regnet i gaar Aftes, ligeledes lidt [...] rim Frost paa Marken. Vinden stille.

Nu Kl 11 1/2 ligeledes godt veir med Solskin.

Den 17de December 1860

Ligeledes Godt Veir ogsaa i dag med stærk Frost og ligeledes i Aften.

I Aften var flere Folk af Byen engstelig over at en Finde i Bergen skal have spaaet Ildebrand i Stavanger i Nat. Vi har i dag opkjøft meget Havrekoren, saa jeg antager vi har nu en 250 Tønder som vi har kjøft af Bønder. Den 23de November var Smaragd ferdig i Odessa ladet med Rug for at gaa til Hjemstedet nemlig Stavanger.

den 19de

Fremdeles udmærket Godt Veir men stærk Frost saa Landmanden begynder nu at klage over lidet Vand til at faa male deres Koren til Meel og af den Grund kommer Bønderne til os med meget Havrekoren som vi enkelte Dage faar indtil 30 Tønder om Dagen.

I Aften er her Gar, eller Ring, rundt Maanen hvilket jeg tror venter Snee med det første. Godt veir ogsaa i gaar.

Den 20de December 1860

Da jeg i dag kom op af Sengen Kl 7 var Markene bedækket med lidt Snee og da sneede her endnu, men blev dog lidet Snee af det. Men stærk Frost.

I dag er Priserne paa forskellige Varer følgende:

Rug Danzige 4 Spd 36 s. Odessa Dito 4 Spd 14 s. Byg 4 Spd a 4 Spd 48 s. Smør 9 a 10 Spd pr Fjerding og i markevis selger vi Smør for 10 a 11 a 12 pr Mark Dansk smør. Hardangerne faar for sit Smør 12 a 12 ½ pr Mark. Flæsk forlanger bønderne 7 s. pr. Mark. Talg 8 s pr Mark. Havremeel kjøber vi for 1 ort 15 s. pr Spand. Havrekorn 8 ort a 9 ort pr Tønde. Æg 1 ort a 1 ort 4 s pr 20 Stykker.

I Aften Godt Veir med stærk Frost og skyet Himmel.

T. Olsen

December den 21ste, eller Thomasdag

Særdeles godt veir og ligeledes i Aften er Himmelen saa klar at jeg ikke kan see en eneste Sky paa Himmelen og Maanen lyste.

Den 23de

I dag Søndag Godt Veir men skyet Himmel og Frost, ser helst ud til at komme Sne.

24

Udmærket Godt Veir ogsaa i dag med stærk Frost. Her er megen Klage over at Møllerne ikke kan levere det nødvendige Meel hverken til Land eller Bye paa Grund af Vandmangel.

I dag er her kommet Tellegrafdepsi fra Stokholm at den gamle Enke Dronnin¹⁰ er Død.

I dag Juleaften, og jeg ønsker at Gud vil give os et god og Glædeligt Jul.

I Aften Ring om Maanen.

1860"

Noter

¹ Takk til eieren av dagboka, Jan Oftedal, Stavanger, for opplysninger om Torkel Olsen og hans familie.

² Martin Nag: "Fra Kloster til kjøpmann Olsen" i Stavanger Aftenblad 23.01.1997.

³ Stavanger Aftenblad 06.08.1921.

⁴ Stavangeren 06.08.1921.

⁵ Martin Nag: "Fra Kloster til kjøpmann Olsen" i Stavanger Aftenblad 23.01.1997.

⁶ Stavangeren 06.08.1921.

⁷ Brigg "Perlen" tilhørte handelshuset Jacob Kielland & Søn og ble ført av T. A. Marcussen. St. Ybes eller St. Ubes var fransk navn på Setubal, kjent salthavn i Portugal. Bark "Hanna" tilhørte J. A. Kohler & Co., ble ført av S. Aarsvold og kom fra Schiedam, ved Rotterdam, med tønnebånd i tillegg til ballasten.

⁸ Oscar I, f. 1799, svensk-norsk konge 1844-1859.

⁹ Skipper Jacob Berner kom hjem fra Arendal i ballast med sin jakt "Adelphia".

¹⁰ Han hadde forbrudt seg mot havneloven av 1827, paragraf 14, som forbød enhver bruk av åpen ild om natten på fartøyer som lå fortøyet mindre enn 20 favner (ca. 38 meter) fra nærmeste brygge eller bebyggelse.

¹¹ "Jannas" må være "Jonas Gabrielsen" som tilhørte et partsrederi ledet av J. Scanche Monsen, ble ført av Joachim Tausan og utklarerte 09.08.1859 til Newcastle i ballast.

¹² Bark "Jury" var en vakker klipper som ble bygd i Sandviken av skipsbyggmester Rasmus O. Hærem for et partsrederi ledet av firmaet Chr. & L. Gabrielsen.

- ¹³ Ekserserplassen lå der hvor Stavanger Stadion nå ligger og strakte seg helt ned til Eiganesveien.
- ¹⁴ Sildeavfall (gjeller, hoder, innvoller og lake) ble brukt til gjødsel.
- ¹⁵ Jacob Middelthon eide også et gårdsbruk (bruk nr. 13) på Stokka, det såkalte "Middelthonstykket" som lå på østsiden av Stokkavannet.
- ¹⁶ "Qvarter", engelsk rommål for korn, tilsvarte 2 tonner eller ca. 2,8 hl.
- ¹⁷ Mønstringen til Borgervepningen var en folkefest som ble avholdt en ettermiddag i august hvert år.
- ¹⁸ Bark "Mercator" tilhørte et partsrederi ledet av konsul Carl Emil Buch og ble ført av T. C. Jonassen. Trapani var en kjent salthavn på vestkysten av Sicilia.
- ¹⁹ Sogneprest William Walker Dietrichson.
- ²⁰ Skonnert "Adret", skipper Joachim S. Berner, tilhørte Søren Michael Kastруп Berner og kom fra Odessa med rug.
- ²¹ "Fødstadsi", "fustasje" som betyr tonne eller fat. Disse varene hadde kommet med ds "Nordstjernen" fra Hamburg 16.08.1859.
- ²² Dampskipet "Hakon Jarl" tilhørte Det Nordenfjeldske Dampskibsselskab i Trondheim og gikk i rute mellom Trondheim, Bergen, Stavanger, Kristiansand og Hamburg.
- ²³ Etter at Krim-krigen sluttet i 1856 ble handels- og skipsfartsnæringa rammet av "den første verdenskrise" året etter. På grunn av omfattende spekulasjoner i korn og sild opplevde handelsstanden i Bergen sterke, lokale "etterkriser" både i 1858 og 1859.
- ²⁴ Sakfører Nils Fr. S. Tambs var ordfører i Stavanger fra 1852 til og med 1859.
- ²⁵ Skonnert "Reform" tilhørte et partsrederi ledet av firmaet Chr. & L. Gabrielsen, ble ført av H. L. Gabrielsen og hadde kommet fra Hull med "Fyrkul".
- ²⁶ Dampskipet "Ryfylke" tilhørte Det Stavangerske Dampskibsselskab og gikk i rutefart på Ryfylke-fjordene.
- ²⁷ Trinitatis, kirkelig fest for treeningheten, første søndag etter pinse.
- ²⁸ Skonnertene "Gefion" og "Vikingen" hadde kommet fra Danzig med rug.
- ²⁹ Skonnert "Expedit" tilhørte Brødrene Berner, ble ført av Jørgen Berner og kom fra Newcastle med steinkull og stykkgods. Skonnert "Balder" tilhørte Søren Berner, ble ført av Joseph Olsen og kom fra Grimsby med steinkull. "Baades Skonnert" var "Misafko" som tilhørte kjøpmann Ole Johan Baade, ble ført av Anton B. Baade og kom fra Amsterdam med takstein, pilebånd og stykkgods.
- ³⁰ Dampskipet "Nordstjernen" tilhørte Det Bergenske Dampskibsselskab og gikk i rute mellom Trondheim, Bergen, Stavanger, Kristiansand og Hamburg.
- ³¹ Brigg "Vikingen" tilhørte et partsrederi ledet av kjøpmann Berge Bergesen, ble ført av A. Lindtner og kom fra Danzig med rug 27.08.1859.
- ³² Brigg "Swift" var konstruert av byggmester Knud Kaisen for handelshuset Ploug & Sundt.
- ³³ Bøkker Børge Christian Steinkopf, født 1814 i Stavanger.
- ³⁴ Skonnert "Adret" utklarerte til Newcastle i ballast.
- ³⁵ Sildelasten ble utklarert 10.09.1859 til Narva i Russland (nå i Estland) med galeas "Martine" som tilhørte N. C. Thomsen og ble ført av E. A. Egenes.
- ³⁶ Skonnert "Richard Cobden" tilhørte firmaet L. & S. Svendsen, ble ført av Erik Svendsen og hadde ankommet 30.08.1859 fra Hull med steinkull.
- ³⁷ Skonnert "Adjutor" utklarerte til Stockholm med 703 tonner salt sild.
- ³⁸ Bark "Mercator" utklarerte til Newcastle i ballast.
- ³⁹ Skonnert "Misafko" utklarerte til Göteborg med 1162 tonner salt sild. Brigg "Da Capo" tilhørte Brødrene Berner, ble ført av T. Jacobsen og utklarerte til Stockholm i ballast.
- ⁴⁰ Stavangers representanter til Stortinget 1859-1860 var: Sakfører Nils. Fr. S. Tambs, snekkermester Hans Myhre, havnefogd Thomas Natvig og kjøpmann Andreas Høy.
- ⁴¹ Bark "Hertha" tilhørte et partsrederi ledet av Carl Emil Buch, ble ført av Olaus Housken og kom fra Hyères øst for Toulon i Frankrike. Brigg "Ørnen" tilhørte et partsrederi ledet av Berge Bergesen, ble ført av N. Dannevig og kom fra Setubal i Portugal.
- ⁴² Dette sjeldne sammentreffet besto i at statens kystreteskip ds "Christiania" og ds "Prinds Carl" møttes i Stavanger. "Christiania" var på vei nordover, "Prinds Carl" på vei sørover. Begge gikk med passasjerer, post og annet gods.
- ⁴³ Sildelasten gikk med jakt "Amalia" som tilhørte kjøpmann Andreas Høy. Skipper E. Andersen utklarerte 29.09.1859 til Norrköping med 480 tonner sild, halvparten tilhørte Jacob Middelthon.
- ⁴⁴ Skonnert "Rogaland" tilhørte kjøpmann Gabriel Schanche Jonassen, ble ført av O. G. T. Jonassen og kom fra Schiedam i ballast.
- ⁴⁵ Til høstmarkedet, eller "Stavangermarken", i slutten av oktober strømmet bondene til byen for å selge sine varer og kjøpe det de trengte til vinteren. Fra Hardanger kom det alltid mange jakter med smør, ost, frukt og andre bondevarer. På dekk hadde de stabler av nybygde båter til salgs.

- ¹⁶ Bark "Heidrun" tilhørte handelshuset Jacob Kielland & Son, ble ført av S. B. Holm og kom fra Hull med steinkull som ballast. Skonnert "Skulda" tilhørte et partsrederi ledet av G. A. Jonassen, ble ført av O.A. Hauge og kom fra Setubal i Portugal med salt.
- ¹⁷ Bark "Concurrent" tilhørte et partsrederi ledet av Jacob Middelthon og ble ført av Ø. Laland. Skipet hadde gått fra Falmouth 23.10.1859 bestemt for Hull. I en voldsom storm utenfor vestkysten av England valgte skipperen å stikke til havs for om mulig å komme i roligere sjø, men både skip og mannskap forsvant.
- ¹⁸ Bark "Forsete" tilhørte et partsrederi ledet av Jacob Middelthon og ble ført av E. Tostensen.
- ¹⁹ Skredder Salomon Bore hadde giftet seg i Domkirken med Lotte Pedersdatter fra Flekkefjord. De var begge 23 år gamle.
- ²⁰ Fullriggeren "Souverain" var et av de største og mest kjente stavangerskip på den tiden. Hun tilhørte firmaet O. Heliessen & Co, ble ført av Haaver S. Heliessen og kom fra Trapani med salt.
- ²¹ Magnus Andreas Gjør hadde vært prest i Domkirken helt fra 1839. Han gikk av for å bli sogneprest i Hetland.
- ²² "Fisket" er de årvisse vårsildfiskeriene som foregikk langs hele Vestlands-kysten. "Kjen" må være Kinn i Sunnfjord, senteret for de rike vårsildfiskeriene i "Nordre distrikt".
- ²³ depesje, ilbrev eller telegram. Telegrafene kom til vårt distrikt i 1857 og ble et viktig hjelpemiddel også for fiskeriene.
- ²⁴ "Hertha" utklarte til Newcastle i ballast, trolig for å ta en kullast derfra.
- ²⁵ ås, not. Silda ble fanget både med garn og not.
- ²⁶ Hvalen jaget sildestimene. Derfor var hval et av de sikreste "sildesyne".
- ²⁷ Kyndelsmesse, lysenes messe, 2. februar, ble ansett som den første vårdagen i Sørvest-Norge.
- ²⁸ ganing, å fjerne gjeller og innvoller av silda. Dette arbeidet ble som regel utført av kvinner, ganejenter, med en spesiell ganekniv.
- ²⁹ Bark "St. Olaf" tilhørte et partsrederi ledet av P. E. Ramsland og ble ført av H. C. Larsen. Bark "Olaf Kyrre" ble ført av Johs. Evertsen og tilhørte et partsrederi ledet av Wilhelm Aarstad. Alle de tre fartøyene utklarte til Newcastle i ballast.
- ³⁰ Jacob Middelthon eide også et sjøhus på Verket, dvs. i eller ved Verksgata.
- ³¹ "den første Danske" var skipper Lars J. Jensen som kom fra Fredrikshavn 09.03.1860 med skonnert "Caroline".
- ³² "Holmabraen" eller "Storebraen" 13. mars 1860 var den siste og mest omfattende av bybrannene i Stavanger. Nesten hele sentrum nord for Arneageren ble lagt i aske.
- ³³ Solføringsmørkelsen 18. juli 1860 var partiell over Stavanger, bare en del av solskiven var formørket.
- ³⁴ Carl 15. ble i Norge kalt Karl 4. Han var svensk-norsk konge fra 1859 til 1872.
- ³⁵ Falmouth, havneby sørvest i England ved innseilingen til den engelske kanal, mye brukt til anløp "for ordre", dvs. for å motta beskjed om neste destinasjon.
- ³⁶ Brigg "Smaragd" tilhørte et partsrederi bestående av Søren Berner, Jacob Sømme, Jacob Middelthon og skipperen Ole Heliessen.
- ³⁷ ditto, det samme. "Dito Dansiga" betyr følgende her: rug fra Danzig (Gdansk).
- ³⁸ "Teatret" den gang var byens første teatersal. Den lå i annen etasje i Skagen 20. Bygningen var reist i 1856 av Lauritz Wilhelm Hansen, leder av handelshuset Ploug & Sundt. Det danske "Cortes Selskab" var et meget populært omreisende ensemble. Se illustrasjon.
- ³⁹ Bark "Hertha" kom fra Setubal med salt. Bark "Ledaal" tilhørte handelshuset Jacob Kielland & Son, ble ført av F. Olsen og kom fra Southampton i ballast.
- ⁴⁰ Dronning Desideria, f. 1777, enke etter kong Karl 3. Johan.

Summary

TORKEL OLSEN'S DIARY, STAVANGER 1859 – 1860

This paper presents a 140 year old handwritten diary. It belongs to Jan Oftedal, from Stavanger, and was written in the hand of his grandfather, Torkel Olsen. Primarily this is a private and personal document, and obviously was not meant for publication. However, it is also an exceptional eyewitness account of the daily life and drama of its author's surroundings. The combination of both private confidences and more general observations make this document a very valuable historical source.

The diary was written during 1859 and 1860. Torkel Olsen was 27 years old and employed at one of Stavangers largest merchant businesses. It is highly unusual to find a personal diary from this period, written in the hand of a young man who had little education and did not belong to the upper reaches of society. In plain language he describes a particularly eventful period in his own life and in Stavanger's history. During the 17 months the diary covers, he is married and his first child is born. He conveys his love for his wife and his delight at becoming a father. In addition he reports the news from both home and abroad, and is especially concerned with the dramatic incidents such as economic crises, natural catastrophies and shipwrecks. Above all else this is a contemporary account of Torkel Olsen's everyday life in Stavanger.

He regularly records the weather and most of the entries in his diary are precise observations of the wind, precipitation and temperature. The weather meant a great deal for both daily and economic life in the town. This shop clerk was obviously very committed to his work. We get to know which merchandise he buys and sells, and the price changes over a complete year. We have an eyewitness account of the local Stavanger market, with its many visiting farmers. We can follow the shipping traffic in the harbour and read daily reports of the abundant spring herring fishery that the town was so dependent on. Torkel Olsen was also present during the town fire in March 1860. His brief report from the ruins illustrates how difficult it can be to express such strong emotions. His language flows more easily when he talks about walks with his beloved, and visits to concerts and the theatre. Torkel Olsen presents many varied impressions of everyday life in a lively town undergoing rapid growth.

Torkel Olsen was born at Nærbo, south of Stavanger in 1832. He travelled to Stavanger to find work when he was 16 years old. We do not know how he made a living during his first few years in Stavanger, but by 1852 he was working as a sales clerk with Jacob Middelthon, one of the towns most successful merchants and shipowners. When Torkel Olsen wrote his diary 8 years later, he was still employed by Middelthon. He must have been very satisfied with his job and remained there for 18 years. Around 1870 he started up his own business selling cereals, flour and farm goods. The young shop clerk we get to know through this diary, later became a prosperous merchant who pursued his own business tirelessly through the economic crises of the 1880s and 1890s. The farmer's son from Nærbo lived a successful life in Stavanger and died in 1921, a well known citizen of the town.

Forfatterens adresse/ The author's address:

Harald Hamre

Stavanger Sjøfartsmuseum

Musegt. 16

N-4010 Stavanger

email: harald.hamre@stavanger.museum.no